

MODNE
ZAPOVEDI
POMLAD • ZIMA
1900 • 1945

FOTOGRAFSKA
RAZSTAVA

Alfonz Jurše
(1969-1945)

FOTOGRAFSKA RAZSTAVA

Alfonz Jurše
(1969-1945)

Janez Šmid

PLANINA NA FOTOGRAFSKIH PLOŠČAH
ALFONZA JURŠETA

Jure Kravanja

UMETNIK, KI SO MU ROJENICE
POZLATILE ROKE

Bojan Knific

SPOROČILNOST FOTOGRAFIJ
O NEKDANJEM OBLAČENJU
PLANINČANOV

Anžej Dežan

COCO? TAKO!

FOTOGRAFIJE,
REKVIZITI,
ČASOPISNI IZREZKI

Galerija Zgornji trg, Šentjur
15. 6. – 25. 8. 2013

PLANINA NA FOTOGRAFSKIH PLOŠČAH ALFONZA JURŠETA

Alfonz Jurše

Fotografije so podobe, ki služijo interpretaciji stvarnega sveta. So sledi, ki neposredno, kot stopinje v snegu, posnemajo ujeto realnost, so sledi preteklosti, ki so se izvile iz sedanjosti. Vsak posnetek je dokument nekega človeka, nekega naroda, nekega kraja v določenem času, je zamrznjen trenutek nekega življenja, neke družbe, nekega naroda. Vsak negativ ali fotografija ima svojo govorico, svojo sporočilnost in izraznost ter neprecenljivo dokumentarno vrednost.

Z zbirko Planina na fotografskih ploščah Alfonza Juršeta smo skušali iztrgati iz pozabe dogodke v prvi polovici 20. stoletja, iz časov, ki so zgodovina, ki jih ni več. Gre za zgodovino Planine pri Sevnici, rekonstruirano na podlagi dokumentov.

Zbirka je etnološko zanimivo fotografsko gradivo, ki je krajevno in časovno zelo raznoliko in ki obsega 3553 negativov v obliki starih fotografskih plošč in manjše število že izdelanih fotografij, ki jih je avtor uspel rešiti pred gotovim uničenjem leta 1999. Pravzaprav gre za dokumentarno stvaritev nepoznanega in še nepredstavljenega slovenskega fotografa, za fotografsko dediščino planinskega fotografskega mojstra Alfonza Juršeta.

Alfonz Jurše se je rodil 1. 8. 1869 v Ličnici v občini Sv. Jernej, to je v okraju Slovenske Konjice. Vojaški rok je služil od 1. 10. 1891 do 16. 9. 1894. Kot orožnik in kasneje kot nadorožnik je bil v službi žandarmerije od 15. 10. 1895 dalje. Leta 1903 je bil premeščen na

Planino pri Sevnici, kjer si je s trgovko Terezijo Končan, rojeno 20. 9. 1876 v Spodnji Ložnici pri Žalcu, ustvaril dom. Na Planini sta bili rojeni tudi obe njuni hčerki Ela in Ida, ki sta bili učiteljici. Ela je bila od leta 1924 učiteljica na Planini ter dobra prijateljica planinske pisateljice Ane Wambrechtsamer.

Alfonz Jurše se je kot nadorožnik upokojil 1. 4. 1928. Med drugo svetovno vojno so ga Nemci zaprli. Iz celjskih zaporov je bil odpuščen 28. 8. 1942. Umrli je 19. 11. 1945 na Planini pri Sevnici, kjer je tudi pokopan skupaj s svojo soprogo, ki je umrla 10 let kasneje.

Ana Wambrechtsamer opisuje Alfonza Juršeta kot zelo odkritosrčnega in pravičnega orožniškega uradnika, ki je bil istočasno tudi zelo spreten fotografski mojster. Večina fotografij, ki izvira s Planine iz prve polovice 20. stoletja, so njegovo delo.

Alfonz Jurše je z upodobitvami oseb in motivov nehote beležil takratno družbeno stvarnost. Nepristransko, skoraj nevtralnno, je med 2. svetovno vojno upodabljal partizane kot osvoboditelje in na drugi strani Nemce kot okupatorje. Uspelo mu je ustvariti pravo topografijo življenja prebivalcev Planine z okolico, kakršno ima le redko kateri kraj ali pokrajina v Sloveniji. Njegova zapuščina ima neprecenljivo dokumentarno vrednost, saj nam prikazujejo materialno, družbeno in duhovno kulturo tega ožjega dela kozjanskega prostora. S pomočjo njegovega fotografskega opusa lahko preučujemo področje Planine z ožjo

okolico tudi z etnološko-antropološkega vidika, značilnosti takratnega stavbarstva, gospodarske dejavnosti, nošo oziroma kulturo oblačenja ter šege in navade, kar je lahko izjemen prispevek k boljšemu spoznavanju življenja ljudi na Kozjanskem v prvi polovici 20. stoletja.

Kot zdravnik sem bil od leta 1969 na Planini pri Sevnici skorajda hišni prijatelj gospe Ele Jurše - Milavec in njenega soproga, zato mi je bilo dano, da sem se seznanil z bogato zbirko fotografskih slik in plošč ter fotografske opreme pokojnega Alfonza Juršeta. Še zlasti veliko srečo sem imel leta 1999, ko je umrl zadnji Jurše - Milavčev sin, ko ni bilo več dedičev in ko so novi lastniki vso „navlako“ zmetali na grmado, med katero sem našel in rešil 3553 fotografskih plošč ter bogato in pomembno korespondenco z Ano Wambrechtsamer ter številne dokumente. Leta 2005 sem celotno zbirko fotografskih plošč poklonil Pokrajinskemu muzeju Celje, ki je leta 2011 ta material sodobno oblikoval v digitalno

obliko, kar daje sedaj večjo možnost ogleda in uporabe te pomembne zapuščine planinskega orožnika in fotografa Alfonza Juršeta.

Alfonz Jurše je s svojim fotografskim opusom ustvaril obširen in intimen dokumentarni zapis o skoraj brezčasnem življenju na Planini, na Kozjanskem, med Savinjo, Savo in Sotlo in tako obvaroval poznim rodovom zgodovino teh krajev. Mnogim pa, ki smo živeli v teh krajih, poleg zgodovine razkriva in osvežuje tudi spomine na mladostna leta, na nepozabna doživetja, ki jih bomo radostno nosili v naših srcih do konca življenja.

UMETNIK, KI SO MU ROJENICE POZLATILE ROKE

Pričujoče podobe, ki nas od vsepovsod pozdravljajo kot tihi sli minulih časov, v sebi nosijo zadržano skromnost, a hkrati magično silo in moč, ki nas nagovarjata z vso svojo silovitostjo.

Njihov avtor, gospod Alfonz Jurše, orožnik, fotograf samouk, gotovo ni mislil ali upal, da bodo prihodnji rodovi občudovali njegova dela in se jim čudili.

Prav tako ni slutil, da bodo vse te podobe, ki so nastale na čarobni Planini, v idiličnih vaseh kraj nje, v gozdovih pri oglarjih, ob kmečkih praznikih, po vrtovih, ob skromnih hišicah in trdnih kmetijah, in ljudje na njih tihi pomniki in pričevalci tistih davnih dni, tistih davno minulih let.

Strokovnjaki v njegovih delih cenijo in prepoznavajo mojstrsko oko in roko: velik, prirojen in donegovan občutek za estetiko, za uravnoteženost kompozicije, za natančno, dozirano svetljenje, za ustvarjanje magične iluzije ateljeja, dasiravno v drugem koraku ugotavljajo eksterni interier. Veliko čudenje izvablja uporaba vseh fotografskih prvin in nadgradenj, kar samo po sebi njegovim občudovalcem izpričuje, da je gospod Alfonz Jurše umetnik, ki so mu že rojenice pozlatile roke.

Čisto navadnega občudovalca in sledilca njegovih del pa očara z mehko krajine in pokrajine ter s posebno milino portretirancev.

Če sklenemo: s skromnimi in omejenimi materialnimi možnostmi, oddaljen od vseh umetniških centrov in daleč proč od vseh informacijskih tokov, je gospod Jurše tiho

ustvarjal, ne da bi vedel, da bodo vsi ti ljudje (bodisi delovno ali praznje oblečeni, utrujeni ob kopah ali polni zanosu ob praznikih, otroci v novih čevljicah ali oni bosonogi, kmečke žene z na obraz potegnjenimi rutami ali gospice s čipkastimi ovratniki in belimi senčniki) ustvarili mehek odsev časa, kot nežna zastirka na oknu, pa naj bo platnena ali židana.

Tako gospod Jurše ni samo fotograf, je kronist svojega časa, prostora in ljudi. Je umetnik, ki je s svojimi podobami na kolovratu časa stkal takšno tkanino, iz kakršne so sanje.

SPOROČILNOST FOTOGRAFIJ O NEKDANJEM OBLAČENJU PLANINČANOV

Ljudje za dožemanje sveta, v katerem živimo, uporabljamo različna čutila, med katerimi je vid nedvomno eden pomembnejših. Je ključen pri dožemanju oblačenja, pa naj gre za oblačenje v sodobnosti ali preteklosti, tudi pri dožemanju oblačenja v prvi polovici 20. stoletja, ki ga prek fotografij prav na poseben način ponuja pričujoča razstava. Ko razmišljamo o tem, kako so se ljudje oblačili v preteklosti, kakšna oblačila, obuvala, pokrivala in nakit so nosili, kako so si urejali pričesko, brado in brke, ko razmišljamo o tem, ali so se ličili, si strigli nohte ipd., nam namreč ključna sporočila ponujajo ohranjene fotografije, ki ob podrobnem ogledovanju dajejo na tisoče informacij. Kar vidimo na njih, z besedami nikoli ni mogoče opisati tako podrobno, da bi bila predstava, ki si jo na podlagi besednega opisa ustvarimo, enaka sporočilnosti tega, kar človek vidi.

Z vidika spoznavanja preteklih načinov oblačenja imajo fotografije Alfonza Juršeta s Planine pri Sevnici izjemen pomen, kajti njegova več desetletna prisotnost v okolju in fotografsko beleženje življenja v njem odstirata marsikatero tančico, ki kljub izjemno dobri raziskanosti nekdanjega oblačenja na Slovenskem še vedno prekriva spoznanja, ki bi jim bilo treba odstreti pot v sodobnost. Razstavljenе fotografije razkrivajo, kako so se Planinčani oblačili v prvi polovici 20. stoletja, pogled nanje pa jasno odkriva nekatera pomembnejša dejstva, ki so pri razumevanju nekdanjega oblačenja še vedno pogosto premalo znana in razumljena.

Ljudje se niso oblačili uniformno

Ljudje so skrbno pazili, da ne bi nosili enakih oblačilnih kosov. Kljub temu da je bila v prvi polovici 20. stoletja že razširjena konfekcijska izdelava oblačil, fotografije razkrivajo, da so se obleke med sabo bistveno razlikovale, in sicer tako glede materialov kot načinov krojenja, izdelovanja in nošenja. Med materiali za izdelavo oblačil sta prevladovala volna in bombaž, pojavljala se je tudi svila in tkanine, izdelane iz celuloznih vlaken, za obutev je služilo predvsem naravno usnje, nakit so izdelovali iz bolj ali manj žlahtnih kovin (dragocenejšega predvsem iz zlata in srebra), oblačilno podobo so dopolnjevali razni dodatki, tudi pletenine, kvačkani izdelki ipd.

Na oblačilno podobo je vplival letni čas

Pri poustvarjanju preteklega oblačenja in njegovem razumevanju pogosto pozabljamo, da se ljudje niso oblačili enako v vseh letnih časih. Oblačenje sicer nikdar ni povsem racionalno in vremenskim razmeram ne sledi vedno, jih pa v pretežni meri upošteva. Tako se oblačila iz debelejših tkanin pojavljajo v zimskem oblačenju, hkrati pa na fotografijah opazimo, da prav z oblačenjem, neprimernim vremenu, posamezniki opozarjajo na svojo pomembnost in prestižno vlogo oblačenja ali pa na navade, ki so zakoreninjene v oblačenju. Tako npr. ženski klobuk ni bil namenjen varovanju glave pred mrazom, temveč izkazovanju prestiža in je označeval, da ne gre za kmetico temveč za pripadnico višjega družbenega sloja, izjemoma bi ga v času med obema svetovnima vojnima nosila tudi delavka.

Vsakdanjik in praznik

Kmečko prebivalstvo je večinoma ločilo med vsakdanjim in praznjim oblačenjem, čeprav to ne pomeni, da bi bila nekatera oblačila primerna zgolj delu, druga pa zgolj praznovanju. Delitev oblačil po funkciji ni bila le dvoplastna. Ljudje so se vsak dan sprti odločali, kaj bodo oblekli, in izbire niso imeli tako malo, kot si morda danes predstavljamo. Kar se tiče fotografij, je pomembno vedeti, da so se za fotografiranje pogosto prav posebej oblekli, da torej oblačil, ki so razvidna s fotografij, niso redno nosili. V tem pogledu so lahko še prav posebej zavajajoče nekatere starejše fotografije, ki so nastale v ateljejih, kjer so imeli fotografi oblačilne dodatke, da so z njimi naredili portretiranca bolj imenitnega. Hkrati se je uveljavilo, da so se moški fotografirali brez klobukov in ženske brez rut, čeprav je bilo pokrivanje glav sicer v splošni vsakdanji in praznji navadi.

V oblačenju se jasno odraža družbena razslojenost

Nekako nam je jasno, da so se ljudje različnih družbenih stanov oblačili različno; da so se drugače oblačili kmetje, drugače delavci, tržani, meščani, plemiči ... A ni šlo le za to. Tudi znotraj kmečkega prebivalstva – torej prebivalstva, ki je živelo na podeželju in katerega življenje je bilo vezano na zemljo – so obstajale bistvene razlike. Kot kažejo fotografije, so imeli nekateri možnost in željo, da so bolj sledili oblačilni modi, druge pa so možnosti bolj omejevale oz. so imeli manjše potrebe po sprejemanju novega. Zato pri nekaterih ženskah, ki izvirajo iz kmečkega okolja, na fotografijah opazimo, da so kmalu po prvi svetovni vojni sprejele tedaj izjemno modne nizke čevlje s paščkom, druge pa so še pozneje nosile staromodnejše visoke čevlje z vezalkami. Tak izrazit modni dodatek so bile pozneje tudi kratke bele nogavice, ki so jih ženske zavihale nad čevlji.

Moda ni za stare ljudi

Ljudje se še danes različno oblačimo v različnih

starostnih obdobjih. Oblačila, ki so primerna dojenčkom in otrokom, niso primerna najstnikom (pa ne le zaradi velikosti). V oblačilih, v katerih je najstnik videti primeren, bi bil človek, ki nosi več križev na grbi, videti vsaj smešen, če ne neumen. In obratno. Kako bi bila danes videti maturantka, ki bi oblekla (lahko sicer novo) obleko svoje stare mame? Da so oblačila ljudi različnih starosti razlikovala, kažejo tudi razstavljenе fotografije – bolj nazorno predvsem tiste, na katerih so predstavniki različnih generacij. Jasno je mogoče opaziti razlike v oblačenju otrok in odraslih, tudi v oblačenju odraslih različnih starosti. Modnim novostim so navadno bolj sledili mlajši, medtem ko so starejši ohranjali navade, ki so se jih navzeli v svoji mladosti.

Izražanje pripadnosti

Človek z obleko pokaže, komu pripada, s katero družbeno skupino se istoveti. Eden od načinov oblačenja za posebne priložnosti je kazal tudi pripadnost slovenstvu. Pri tem gre za oblačenje v »narodne noše« – za pripadnostno kostumiranje, ki je na razstavljenih fotografijah opazno le v njegovi s tedanjo modo najbolj prepleteni različici – v oblačenju dindlnov (oz. dirndlnov). Ti so sledili tedanji oblačilni modi, ki je kot navdih prevzemala prvine preteklih načinov oblačenja.

Na tem mestu bi bilo mogoče navesti še več poudarkov, ki jih v razmislek ponuja pričujoča razstava. A naj zaključim z mislijo, da bi preteklo oblačenje prebivalstva, ki je živelo na naših tleh, lahko bolj dejavno sooblikovalo našo današnjo oblačilno podobo. Menim, da se predvsem modni oblikovalci preredko navdihuje v ponujeni lokalni oblačilni dediščini in prepogosto sledijo zgledom, ki jih ponuja tujina. Čas bi bil, da se zavemo pomena lastne preteklosti tudi pri kreiranju lastne prihodnosti. Razstava ponuja pomemben premislek tudi v tej smeri.

COCO? TAKO!

*Namesto okrancljanih krinolin
izčiščene podobe gospodične Chanel
Francija, Deauville, 1913-2013*

Najraje je delala s prižgano cigareto, ki ji je iz koticke ust molila kot staremu mornarju. Dekleta so morala ure in ure držati roke v zrak ravno tako – ne, ne tako, tako – dokler ni bil rokav zarobljen do popolnosti. Vmes je ogorek otriesala vsenaokrog: malo po sebi, malo po modelu, še največ pa na tla. Gospodična Chanel je bila neizprosna trmoglavka. Ena tistih, ki bi si veliko začetnico v »Mademoiselle« vzela kar sama, če ji ne bi pripadala že po francoskem pravopisu.

Navkljub nedavnemu nizu filmov o njenih rosnih letih si je težko zamisliti, da je bila sploh kdaj mlada. V naših spominih živi kot izumiteljica dvodelne tvidaste obleke, črnega sukničja in dišave številka 5, edine reči, ki jo je Marilyn Monroe nosila v postelji. Zlahka pozabimo, da je morala tudi ona nekje začeti in da ji kot siroti iz Aubazina na začetku prav gotovo ni bilo lahko. Ko zasleduješ nekaj, česar še ni, ne more biti drugače.

Čeprav se njeni biografi radi ustavljajo pri medvojnih povezavah z vichyjevske vlado in številnih koristoljubnih razmerjih z vplivnimi gospodi, to ne spremeni njenega surovega talenta, ki je leta 1913 za vedno spremenil modno pokrajino. V obmorskem mestu Deauville na severu Francije je s pomočjo Arthurja Capela odprla svojo prvo trgovino s klobuki in omejeno kolekcijo za šport in prosti čas, izdelano iz džersija in lahkih materialov, tedaj v uporabi predvsem za moško spodnje perilo, kar je bilo – še najmanj – škandalozno.

Ker Gabrielle Chanel nikoli ni ničesar počela napol, je od svojega, khm, mecena, zahtevala najboljšo trgovino v mestu s sijočo

izložbo, ki se je razlivala na promenado. Mimo nje so se dan za dnem ogorčeno sprehajale aristokratije, sklonjene pod težo težkih žametnih krinolin, gromozanskih perjastih klobukov, sprehajalnih palic in kičastih modnih dodatkov.

»Oh là là, pa saj se ji je zmešalo, to se ne bo nikoli prijelo,« so tožile, ko so strmele v izložbo, polno minimalističnih kosov, ki so glasno opozarjali, da so spremembe na obzorju. Ženske so hrepenele po svobodi gibanja, politično in tudi sicer, čeprav si tega morda še niso upale priznati. Končno je nastopil čas, da odvržejo steznike in jih zamenjajo za androgine bele srajce, združene s prosto padajočimi krili, à la Coco Chanel. Gospodična Chanel je bila svoja prva in vselej najzvestejša stranka.

To težavno prvo obdobje, ko si gospe sploh niso upale prestopiti praga njene modne hiše, je ob letošnji stoletnici odprtja trgovine v Deauvillu na film zajel Chanelov kreativni vodja Karl Lagerfeld. Z igralko Keiro Knightley v glavni vlogi in četico slovitih manekenk, prijateljic francoske modne hiše, je ovekovečil prehod gospodične Chanel iz persone non grata v nesporno francosko ikono. 18-minutni igrani film prikaže prve pogumne ženske, ki so stopile v trgovino in na glavo poveznile njene klobuke: lady Jane Grey, ki jih nemudoma pošlje domov v Anglijo, priznana pesnico Vito Sackville-West in gospodično Wonderbuilt, ki zaseže kar celotno trgovino in s tem podpre mlado oblikovalko. S tem razširjajo miselnost, da so Chanel v resnici dame, ki so si ga prve upale obleči. Chanel nismo mi, ste vi – v tem duhu.

Gospodični Chanel je »francoski Piran«
 kmalu postal premajhen. Drugo trgovino je
 zelo premišljeno odprla v Biarritzu, dokler ni
 končno pristala na sloviti pariški ulici Cambon in
 sčasoma osvojila še New York, s tem pa praktično
 ves svet. Ne le da ji je z ženskih pasov uspelo
 pregnati steznike, plemkinje je prepričala celo v
 to, da svoje tvidaste obleke združijo z umetnimi
 biseri, kar se je do takrat zdelo nemogoče.
 Dokazala je, da se da spremeniti sebe – in še svet.
 Če ti ni všeč, ga pač prekrojiš.

Solnce in elegantno toaleto potrebuje vsaka dama ...

Moda za jesen in zimo ustvarja **raznvrstne privlačne in v svoji harmoniji najpopolnejše efekte**

*
Največja zaloga vseh damskih potrebščin za jesensko in zimsko sezijo 1930/1931, kakor: sportnih plaščev, elegantnih popoldanskih plaščev, najfinejših svilenih in volnenih oblek

*
Blago v vseh modernih variacijah za izdelavo oblek je pravkar dospelo

*
Krasen material za večerne toalete, ki povsem prekaša blask biserov
Razne svilene čipke, nakit za obleke

*
Vse to Vam nudi priznana tvrdka

P. MAGDIĆ
modna in sportna trgovina za dame in gospode
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA CESTA 1
TELEFON 24-38

Zgoraj: Žena in dom, št. 11/12, 1930
Naslednja stran: Žena in dom, št. 9, 1932

1
Damske usnjene rokavice in očala
za vožnjo v odprtem avtomobilu,
med obema vojnama, Pokrajinski
muzej Celje

2
Potovalni neseser, prva polovica
19. stoletja, Pokrajinski muzej
Celje

3
Zamenljiv ovratnik za žensko
bluzo z vezanim vzorcem, med
obema vojnama, Pokrajinski
muzej Celje

Za Vaše šolarice

Dekliška obleka, sešita iz lahkega volnenega ripsa. Okrašena je z drobnimi robčki in majhnimi gumbi, krilo pa je poloteno v višje.

Oblečka za tri do pet let starega fantka. Bluza je iz belega ripsa, hlače pa iz temnomodrega lesicota.

Oblečka za dolga šolarica, kombinirana iz dolge bluze in v gube položenega krila.

Nedeljska oblečka, sestavljena iz belega volnenega širokoga in temnomodrega volnenega krila.

Letna oblečka iz vzorčastega stamisa. Plastron je iz enobarvenega stamisa.

Nedeljska oblečka iz svetlozelenega volnenega blaga. Bluzica je iz belega batista.

Oblečka iz temnozelenega gabardena, plastron je iz svetle avile.

Ljubka otroška oblečka iz lahkega volnenega blaga.

Otroška oblečka, kombinirana iz enobarvenega in kariznega blaga in okrašena z ozkim volanom.

ŽIVI LASJE zahtevajo pravilno negovanje!

Navadno milo je dobro samo za perilo — živi lasje parabijo za negovanje nežni Elida Shampoo, kateri ne vsebuje sode. Samo tako ostanejo lasje zdravi... ohranijo svoj blesteči sijaj... in se dajo vedno lepo česati.

UMIVAJTE
GLAVO VSAK
TEDEN!

Živ las zelo
povečan

ELIDA SHAMPOO

Otroški zobje
(Piše dr. Juraj Kallay, zobni zdravnik v Ljubljani)
(Nadaljevanje)

Poprej smo rekli, da gnije lahko zob brez bolečin; na sličem način odumre lahko tudi žive brez bolečin. Takišnega zoba ne moremo takoj plombirati. Vprašali boste: Zakaj ne, saj me zoba ne boli in me ni nikdar bolelo? Zato ne, ker je kanal tega zoba okležen (zastrupljen) in največkrat smrdi. Toraj se mora kanal izčistiti in razkužiti, šele potem je mogoče plombirati korenino in zob. Takišni zobje se imenujejo gangre-

nozni zobje in delajo zobnemu zdravniku največ preglavice, ker je njih razkužitev ob največnjem dobi zelo težka. Kanal korenine se morajo odpreti vse do celjastih kosti, kar je pri zviti koreninah prav težko. Brez operacije pa dobiti ni mogoče zoba ozdraviti (o tem pozneje). Če smo kanal do kosti odprli in razkužili, potem pa do kosti plombirali, smo stotni tve, ker je bilo mogoče in potешno. Na takšno korenino lahko denemo zopet krono ali pa umetno zob.

Do sedaj smo govorili o boleznih zob, ki so se držale samo zoba in ne kosti.

Kakor smo videli, tiš vsak zob s svojo korenino v celjasti in vseh maseki je kosti.

Gangrenozni zob je inficiran, a infekcija (strup) ni samo v kanalu, ampak prodra tudi čez kanal na zunanjo površino korenine, in tako nastane vsejša korenina. Zob je občutljivi za gorkoto in če potrkamo nanj.

Pri zdravljenju vneto korenino se mora kakov pri gangreni razkužiti tudi kanal in zdraviti korenino.

Za oblaženje bolečine priporočamo izpiranje z vročim kamiličnim čajem. Če je infekcija hujša, se vsame kosti, bolečino so hude, dliesna oteče in se začne gnajiti, kar je lahko zdraveno z visoko temperaturo. V takem primeru odloči zobni zdravnik, ali je mogoče zob

Izjemno dolga krila so bila v veljavi ob koncu 19. stoletja (tedaj je bilo še običajno visoko zapenjanje kočmajk oz. bluz). Potem so se krila že malo krajšala, a samo do gležnjev. Po prvi svetovni vojni so skrajšala do sredine meč, celo do podkolen. Krila so se zelo skrajšala in zožila v času prve svetovne vojne, kar je posledica krize z blagom. Rešitev, kot posledica ekonomske krize, je postala modna norma. Zelo kratka krila pa so bila redka, nosila so jih samo zelo mlada dekleta.

Okrog leta 1910 so se uveljavile bluze, ki so ob vratu že bile odprte. Ob posebnih priložnostih so jih gospe nosile tudi že prej.

Najlon je bil patentiran leta 1935. Prve najlonske nogavice so se pojavile leta 1940, zato nogavice na fotografiji verjetno še niso »najlonke«.

Zelo modne in dragocene so bile svilene nogavice, ki pa si jih je lahko privoščil le malokdo. Sicer pa so bile splošno razširjene t. i. »floraste« nogavice. Izdelane so bile iz bombaža, strojno pletene, zelo tanke, največkrat v bež oz. kožni barvi.

Zelo elegantno oblačilo z modnimi dodatki iz začetka 19. stoletja. V tem času so se nosile tudi visoko spete frizure, ki so jih gospe spretno pokrivalo z velikimi klobuki.

Obleka in modni dodatki so po zadnjih modnih zapovedih. Čevlji s peto in paščkom so se pojavili ob koncu 20. let prejšnjega stoletja, uveljavili pa v tridesetih. Zanimive so podrobnosti izdelave. Gospa sodi v mestno okolje, kar zelo dobro ponazarja njen klobuček. Ljudje kmetice s klobukom ne bi sprejeli, klobuke so nosile uradnice, gostilničarke in tudi delavke v tovarni.

Zelo lepo oblikovan klobuček, ki se odlično sklada s pričesko. Prav posebej lepa je žametna bluza, ki sodi v vrh tedanjih modnih zapovedi za posebne priložnosti.

Posebna otroška moda se je začela razvijati že v začetku 19. stoletja in se je potem razvijala sočasno z oblačilno modo odraslih. Prej je veljalo, da so bili otroci oblečeni v »pomajšane« odrasle. V času med obema svetovnjima vojnama se je posebno oblačenje otrok razširilo tudi med kmečkim prebivalstvom.

Do sredine 19. stol. se kožuhovina oz. krzno uporablja predvsem kot oblačilo, kasneje pa tudi kot modni dodatek. Krzno je znak prestiža, še posebej v oblačenju otrok. Zelo cenjeno je bilo posebno krzno mladih jagnjet – astrahan. Prvo umetno krzno so začeli izdelovati leta 1929, vendar se ni uveljavilo vse do sredine 20. stoletja.

Bela nevestina obleka in ženinov cilinder sta dokaz, da sta mladoporočenca iz premožne družine. Večina deklet se je namreč poročila v obleki, ki so jo lahko nosila tudi za druge priložnosti.

Poročni obleki fotografa Alfonza Juršeta in Terezije Končan (1904)

Moški plašči so imeli všite naramnice, ki so jim omogočile, da so plašče nosili oprtane čez ramena. Taka nošnja plašča je bila zelo »šik« in modna, še posebej za boljše priložnosti, kot je npr. poroka.

Izdajatelj: JAVNI SKLAD REPUBLIKE
SLOVENIJE ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Območna izpostava Šentjur
Urednica: Anita Koleša
Oblikovanje: Peter Arlič
Lektorica: Bojana Potočnik
Fotografije rekvizitov: Tomaž Črnej
Tisk: Papirna galanterija Ferlež

Šentjur, junij 2013

Razstava je nastala na pobudo Janeza Šmida, ki je ohranil fotografsko dediščino Alfonza Juršeta. V Galeriji Zgornji trg smo jo pripravili v sodelovanju z Etnološko zbirko Šmid s Planine in Sašo Krofi ter Rolando Fugger Gemadnk iz Pokrajinskega muzeja Celje.

Galerija Zgornji trg, Ul. skladateljev Ipravcev Šentjur je odprta vsak delavnik od 9. do 16. ure, ob sobotah in nedeljah pa po vnaprejšnjem naročilu. Info: TIC, tel. št.: 03 749 25 23, e-pošta: oi.sentjur@jskd.si

Program razstav in dogodkov v Galeriji Zgornji trg pripravlja JSKD OI Šentjur, vodja galerije : Anita Koleša (tel. 041 507 770)

Razstavo je sofinancirala Občina Šentjur.

Pokrovitelji:

